

SEREBRAL PALSİ

Serebral Palsi Nedir?

Serebral Palsi (SP), nörolojik sistemde motor merkezlerin hasar görmesi sonucu vücuttaki kaslardaki kontrolsüzlükle kendini gösteren, hareket ve postürün (duruşun) gelişiminde kalıcı bir bozukluk grubu olarak tanımlanmaktadır. SP, nörolojik sistemin ilerleyici olmayan hasarına bağlı olarak çocuğun aktivite düzeyinde azalmaya ve sınırlılığa yol açmaktadır. SP'nin tanımlamasında belirtilen **“ilerleyici olmayan”** ifadesi nörolojik sistem veya beyin dokusu için geçerli olmakla birlikte, bu sistemin zaman içerisinde kas-iskelet sistemi üzerindeki etkisi kaçınılmazdır. Daha açık bir ifadeyle, hareket sisteminin elemanları olan kas, tendon, eklem, kemik ve diğer yapıların zaman içerisinde bu nörolojik sorundan etkilenecek aktivite sınırlılığına bağlı olarak bazı sorunlara yol açacağı bilinmektedir.

SP'de temel sorun belirtildiği gibi **“kas tonusu”** olup zamanla kaslarda kılalma ve koordinasyonun bozulması, eklem hareketlerinde azalma gibi hareket sisteminde ikincil sorunlar oluşmaktadır. Aynı zamanda SP'li çocuklarda temel sorun ve ikincil sorunlara eşlik eden epilepsi, solunum, beslenme gibi sorunlar da gözlenmektedir. Sözü edilen çoklu sorunların varlığı SP'li çocukların müdahale ve eğitim sürecinin, farklı uzmanların içerisinde bulunduğu ekibin (çocuk nöroloğu, ortopedik cerrah, fizyoterapist, ergoterapist, dil-konuşma terapisti, özel eğitim öğretmeni, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, ortez teknikeri, beslenme ve diyetetik uzmanı ve diğer uzmanlar) disiplinlerarası bir model ile yürütülmesini gerektirmektedir.

Serebral Palsi

Beyinde temel olarak motor merkezlerin etkilenmesine bağlı olarak çeşitli bozukluklara ve sorunlara yol açan ilerleyici olmayan kapsamlı bir nöro-gelişimsel bozukluktur.

Serebral Palsi

Daha yalın bir ifade ile SP, beyindeki motor bölgelerin hasarı sonucu ortaya çıkan hareket ve duruş bozukluğudur.

Serebral Palsi'nin Belirtileri ve Görülen Sorunlar

SP'de temel sorun kas tonusu ve buna bağlı olarak hareket ve duruş güçlüğü olup çocuklardaki temel belirtileri; motor kilometre taşlarında gerilik (yürüme, koşma, zıplama, atlama ve tırmanma vb. kaba motor beceriler; yazma, kalem tutma, sayfa çevirme vb. ince motor aktivitelerde güçlüklükler), hareket kalitesi ve yerçekimine karşı hareketi başlatma ve sürdürme ile ilgili sorunlardır. Buna ek olarak, SP'li çocuklar bağımsız veya motorlu mobilite araçları ile yürüme fonksiyonlarına sahip değilse, bu çocuklarda bir yerden başka bir yere hareket etmek için dönme veya sürünmeyi kullanma ve W şeklinde yerde oturma gözlenebilmektedir. Bağımsız yürüyen SP'li çocuklarda ise parmak ucunda yürüyüş veya alt bacak ve ayağı dışı savurarak yürüyüş SP'nin tipik belirtileridir. SP, sadece motor gelişim sürecinin etkilenmediği aynı zamanda dil-konuşma ve bilişsel gibi diğer gelişim alanlarının da etkilenmediği nörogelişimsel bir bozukluktur. Bu nedenle beyinde motor alanların hasar görmesi sonucu oluşan ve temel sorun olan kas tonusu bozukluğu ve buna bağlı olarak hareket ve duruş güçlüğüne ilaveten SP'li çocuklarda eşlik eden bazı bozukluklar da görülebilmektedir.

SP'ye Eşlik Eden Sorunlar

Duyu Bozuklukları

SP'nin hareket sorunları içermesi duyuusal sorunların gözden kaçması-na yol açmaktadır. Duyu bozuklukları özellikle spastisitenin bir vücudun yarısını tuttuğu çocuklarda oldukça yaygın (%97) olup, etkilenen taraftaki uzuvlarda duyu bozukluklarının görülmesi oldukça sıktır. Vücudun uyarılan iki noktasını ayırt edememe, kas, eklem, tendon ve bağ yapılarındaki alıcılarda bozukluklar ve dokunulan nesneyi tanıyamama gibi sorunlar SP'li çocuklarda görülen duyu bozukluklarındandır.

Görme Bozuklukları

SP'li çocuklarda motor ve bilişsel sorunlar bazen görme bozukluğunu saptamayı güçleştirmektedir. SP'nin şiddeti arttıkça çocuklarda görme bozukluklarının şiddeti de artmaktadır. **"Gözde kayma"** en sık karşılaşılan sorunların başındadır. Buna ek olarak körlük, uzağı görememek, vücudun bir tarafının etkilendiği SP'li çocuklarda etkilenen taraftaki gözde körlük, uzamsal-görsel (%90) ve görsel-algı (%60) problemleri görülebilmektedir.

İşitme-Konuşma Bozuklukları

SP'de işitme bozuklukları yaklaşık %25, konuşma bozuklukları da %42-81 arasında sıklıkla görülmektedir. Özellikle SP'li çocuklarda duyu-sinirsel işitme kayıpları; zehirlenmeler, kızamıkçık, sarılık gibi doğuştan sorunlarla ilişkilidir.

Bilişsel Sorunlar

SP ile bilişsel sorunlar arasında doğrudan bir ilişki kurmak güç olup, bu nörolojik bozukluğun pek çok alt heterojen tiplerinin olması bilişsel yetersizliğin SP'li çocuklara genellenmesini engellemektedir. Şiddetli kas tutulumu olan çocuklarda bilişsel gelişim daha riskli olup, tüm alt gruplarda yer alan çocukların zihinsel süreçleri dikkatli değerlendirilerek gerekli ise eğitsel uyarlamalar yapılmalıdır.

Psikolojik Sorunlar

SP'li çocuklarda duygusal ve davranışsal sorunların varlığına ilişkin çeşitli yaygınlık miktarları verilse de, çok geçerli sonuçlar bulunmamaktadır. Ancak dikkat eksikliği, mutsuzluk, sinirlilik, düşük öz saygı, kaygı ve endişe gibi duygu bozuklarının farklı düzeylerini SP'li çocukların taşıması muhtemeldir. Buna ek olarak, özellikle ilerleyen yaşla birlikte okul çağı SP'li çocukların yaşıtıları gibi okul için aktivite düzeyleri yeterli olmayıp katılım düzeyleri de sınırlılık göstermekte, bu çocuklar arkadaşlık geliştirme ve sürdürmede sorunlar yaşayabilmektedirler.

Epilepsi Sorunları

Özellikle bozukluğın daha şiddetli ve tüm vücut tutulmalarının olduğu SP'li çocuklarda epilepsi sorunlarıyla karşılaşmaktadır. Çocuk nörolojisi uzmanı tarafından antiepileptik ilaç dozlarının ayarlanması epilepsi ile mücadelede önemlidir.

Ağız-Motor Kontrol Sorunları

SP şiddetinin fazla olduğu çocuklarda daha yaygındır. Yetersiz yutma koordinasyonu, dilin kontrolsüz manevrası ve ısırma refleksi beslenme sorunları ve ağızdaki gıdanın soluk borusuna kaçışına yol açabilmektedir. Kontrol sorunları ağızdaki salya ve diğer sıvıların kontrolünü güçleştirmektedir. Ayrıca diş yapısındaki kusurlar da ağız hijyeni ve bazı ağız içi hastalıkların oluşmasına yol açabilmektedir.

Beslenme Sorunları

SP'li çocuklarda yetersiz ve dengesiz beslenme sorunları ile karşılaşmaktadır. Zayıf ince motor ve ağız-motor becerileri, reflü, bağımsız beslenmede güçlük, acıkmayı ifade etmede güçlük beslenme sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Beslenme sorunu ise bir sağlık sorunu olup beraberinde vücut sistemleri üzerinde kan ve bağışıklık sistemi gibi başka güçlüklerle de yol açmaktadır.

İdrar ve Üreme Sistemi Sorunları

Mesane kontrolü SP'li çocuklarda geç gelişmektedir. Özellikle bilişsel süreçlerin etkilendiği ve tüm vücut tutulumunun olduğu SP'li çocuklarda idrar kontrol sorunları belirginleşebilmektedir.

Solunum Sorunları

Solunum kaslarının kontrolünde sorunlar, etkisiz öksürme, yutma güçlüğü, reflü ve düşük kalp ve solunum sistemlerinin dayanıklılığı solunum yollarında sıkıntılara yol açarak hırıltılı solunum, akciğerlerin enfeksiyonu, zatürre ve yetersiz akciğer havalanması gibi sorunlara ve hastalıklara yol açabilmektedir.

Kas-İskelet Sorunları

SP'de temel sorun olan kas tonusu ve buna bağlı olarak hareket ve duruşa ilişkin sorunlar, çocuklarda uzun dönemde yaygın şekilde kas-iskelet sorunlarına yol açmaktadır. Spastik olan kas ve uzantısı, kemik yapı üzerinde ve eklemde zamanla şekil bozuklukları, eklemde hareket kaybı ve işlevlerde yetersizliklere neden olmaktadır. Yürüme yeteneğine sahip SP'li çocuklarda arka bacak kaslarında spastisiteye bağlı olarak parmak ucunda yürüme ve sonucunda ayak bileği ve parmaklarda şekil bozukluğu, ayak baş parmağının 2. parmağa doğru yönelmesi gelişebilmektedir. Spastisiteye bağlı olarak diz eklemine bükülü kalması, diz eklem açısında azalma ve buna bağlı olarak kalça ve bel hareketlerinde kayıplar gelişebilmektedir. Tüm bunlar sonuç olarak; dik duruşta güçlük, omurga yapısında değişiklikler, kamburlaşmada artış, omurgada eğrilik, bel çukurunda artış, dirsek, el bileği ve parmaklarda aşırı bükülme ve işlevsel kullanama ve zamanla eklem hareketlerinde kayıplara yol açabilmektedir.

Yürüyüş Bozuklukları

SP'li çocukların alt uzuvlarındaki kaslarda tonus artışı (spastisite) bazı yürüyüş tiplerinin gözlenmesine yol açmaktadır. Makaslama yürüyüşü, bükük diz yürüyüşü, tutuk diz yürüyüşü, parmak ucu yürüyüşü SP'ye özgü en sık görülen yürüyüş bozukluklarıdır.